

FJÄRDE SÖNDAGEN "UNDER ÅRET"

ÅRGÅNG C

Första läsningen: **Jer 1:4-5, 17-19** (*Jag gav dig ett heligt uppdrag: att vara profet för folken*)

Var Jesus nervös inför offentliga framträdanden? Det är mänskligt och fullt möjligt. Därför kan vi anta att han behövde stärka sig med ord som dessa ur början av Jeremias bok – den profet som plågades från alla håll – inte minst inför Jesu möte med sin egen stad, Nasaret, som vi hör om i dagens evangelium (se nedan).

Andra läsningen: **1 Kor 12:31 – 13:13** (*Nu består tro, hopp och kärlek, dessa tre, och störst av dem är kärleken*)
(Alternativ, kortare läsning: 1 Kor 13:4-13)

Dessa ord är som en flod av visdom och godhet. De kommer från Gud. Med lika nådefulla ord (se evangeliet nedan, v. 22) tilltalade Jesus sin barndoms stad. Att man besvarade Guds kärlek med korsfästelsens NEJ är den mest tragiska gåtan som finns.

Evangelium: **Luk 4:21-30** (*Liksom Elia och Elisha är också Jesus sänd till andra än sina egna*)

Jesus, som var ganska populär bland alla under sin uppväxt (Luk 2:52), är tillbaka bland de sina i Nasaret efter sitt dop och frestelsen i öknen, ”med Andens kraft inom sig” (Luk 4:14). Man inväntar spánt hans utläggning av Jesajas text (Luk 4:18-19; Jes 61:1f) om Messias – dåtidens hetaste politiska fråga. Det snabba stämmingsbytet i v. 22 ska väl förstås så att Jesu vänner först applåderar honom men snabbt avbryts av andra som inser att Jesus syftar på sig själv som Herrens utvalde. I Nasaret verkar det otänkbart att en son till Josef skulle kunna bli Messias. Varför? Josef var av kung Davids släkt som Messias förväntades komma ifrån (Luk 1:27). Jesu under i Kafarnaum möter skepsis och krav på bevis (v. 23). Känner de sig svikna för att Jesus inte botade någon i sin egen stad? När Jesus jämför sig med profeterna Elia (1 Kung 17:7-24) och Elisha (2 Kung 5:1-19) vill man ta livet av honom. Var bilden menad som kritik av Nasaret? (”Ni är inte bättre än israeliterna på den tiden som dyrkade avgudar och svek Herrens profeter!”). Åhörarnas överreaktion är ändå bisarr. De är trots allt Jesu barndomsvänner och grannar! Inte förrän vid rättegången inför Pilatus visar Lukas oss en lika kompakt fientlig folkhop igen (Luk 23:18). Var Jesus förberedd på deras ilska?

En förfärad *Jungfru Maria* står i bakgrunden – får vi anta – och ser hur männen rusar fram mot hennes son med lyfta nävar. Hon hör deras rop – hennes

modershjärta blir genomträngt av ett svärd (Luk 2:34-35). Hur skulle Maria kunna eller vilja stanna kvar i Nasaret efter detta? Vart tog hon vägen fram till dess vi möter henne igen i Luk 8:19? Vi skulle också vilja fråga den rasande hopen: *Ni känner Jesus! Varför reagerar ni så här våldsamt?* ”För att vi känner honom!” skulle de svara och sedan skulle vi nog själva springa bort från den galna staden, hals över huvud. Utan att fråga mer.

MÅNDAGEN I FJÄRDE VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **2 Sam 15:13-14, 30; 16:5-13a** (*Låt oss fly undan Absalon*)

Jesu stilla sorg inför förrädaren *Judas* under skärtorsdagsnatten avbildas här i förväg i kung Davids öde, med den skillnaden att Jesus inte tog till flykten. Jesu motståndare rasade liksom mannen här. David litade som Jesus på Gud. Det fick gå som det ville.

Evangelium: **Mark 5:1-20** (*Far ut ur mannen, du orena ande!*)

I Markusevangeliet växlar Jesus ofta mellan judiskt och – som här – hedniskt land. Den pendlande reseruten är ett sätt för Markus att visa hur Jesu barmhärtighet överskred gränser mellan rent och orent, som skiljde Guds folk från andra. Området är dystert: hedningarna höll sig med svin, vilket var förbjudet bland judar. Här härjar *demonernas ödeläggelse*. Vi möter en ofattbart isolerat människa, förlamad av motsatser. Han lever, men bland döda. Han bor där ingen vill bo (jfr Jes 65:4). Han ropar dag och natt, men till ingen. Hans kontaktform är att undvika kontakt, skaka av sig alla försök att gripa och begripa honom. Markus ger oss otäcka detaljer om den besattes övermänskliga krafter i v. 3-5 och hans desperata självskadebeteende, och vi får veta att demonen i honom (som är flera) darrar i Jesu närvaro – två typiska tecken på äkta besatthet.

Demonens namn betecknar en romersk arméenheter på ca 6 000 man. Handlade denna berättelse i en ursprungligare version om romarrikets ”andliga förtryck” av judarna? Staden Rom symboliserades ibland av en sugga som ammade många kultingar. Bilden väckte avsky bland judar, och kopplingen mellan svin och demoner låg nära. Många dåtida judiska läsare kan bara ha jublat vid tanken på två tusen orena ”legion”-djur som inte klarar av att styra sin egen destruktivitet utan störtar sig i sjön – det onda förgör det onda (jfr 2 Mos 14:27 f)! Men det är knappast vad Markus vill säga. Hans poäng är att hedningar i sin gravlikt dystra värld besegras och räddas av Jesus.

Ortsbefolkningen får Jesus att lämna området (i Mark 7:31 f återkommer han dock). De och Jesu lärjungar grips av fruktan. Den befriade mannen är glad, vill

genast följa Jesus till judiskt område men får nöja sig med att bli apostel för sina egna. Blir man berusad av Jesu befriande nåd dras man lätt till överdrifter, man vill skänka Gud ALLT (bli präst, nunna, martyr...) men det behövs inte.

Min Gud, berget som är min tillflykt, min sköld och mitt starka värn
(2 Sam 22:3).

TISDAGEN I FJÄRDE VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **2 Sam 18:9-10, 14b, 24-25a, 30 – 19:3** (*Att jag hade fått dö i ditt ställe, Absalom, min son!*)

Visste Jesus att Judas skulle vända sig mot honom eller sluta sitt liv, hängd i ett träd (Matt 27:5)? Vad kände Jesus inför förrädaren? Svaret får vi kanske här: precis som David helst hade dött i Absaloms ställe så var Jesus beredd att ge sitt liv för den utvalde aposteln, hans andliga barn. Vad David önskade *gjorde* Jesus – på korset.

Evangelium: **Mark 5:21-43** (*Lilla flicka, jag säger dig, stig upp!*)

Är det en ren tillfällighet att flickan som dör är lika gammal som den tid kvinnan har lidit av blödningar (12 år)? Båda har det gemensamt att de är **inte kunde bli mor**: *Var fruktsamma och föröka er* (1 Mos 1:28). Den ena dör för ung, hos den andra blöder möjligheten bort, med bitter besvikelse över den egna kroppen och alla dyra läkarbesök. Att ge livet vidare var *allt* för Gud och hans folk.

Livsvätskorna i män och kvinnor aktades i Mose lag som okränkbara: en sädesuttömning hos mannen som spilldes (så tolkas 3 Mos 15:18 bäst) eller blödningar hos kvinnan (i vanlig eller sjuklig form) ansågs *orena*. Därför gav lagen reningsregler så att kvinnor efter menstruation och barnafödande kunde välkomnas i "det heligas sfär" igen. Men Markus visar att lagen är till ingen hjälp här: kvinnan blöder ju ständigt och måste tro att hon är förkastad av Gud. Desperat hoppas hon på Jesus. Rädslan att bli fördömd när hon – en oren kvinna – gör Jesus oren genom att vidröra honom (3 Mos 15:19-27) får henne att *stjäla* nåden. Som vanligt när det rör sig om kvinnor har Jesus bara gott att säga. Hon ska känna sig fri från sin plåga och inte oroa sig. Den botade kvinnan kallas *dotter*.

Ännu ömmare väcks sedan den lilla flickan ur dödens sömn. Markus bevarar det arameiska uttrycket *Talita kou'm* (*lilla flicka, res dig*). Det är inte så att Jesus *ber* Gud att hon ska få leva (jfr 1 Kung 17:19-22 och 2 Kung 4:32-37) utan han *befaller* i egen auktoritet (jfr Luk 7:14 och Joh 11:43). Så ska vi en gång *uppstå* genom hans ord. Jesu kommentar om den uppväckte flickans hunger illustrerar

hennes återställda *livsaptit*. Herren över liv och död – *Skaparen* – har verkligen agerat denna dag: två kvinnor får frihet att förverkliga sin möjlighet att bli mödrar, att själva bli **upphov till liv**.

Var inte rädd, jag har friköpt dig, jag har gett dig ditt namn, du är min (Jes 41:1).

ONSDAGEN I FJÄRDE VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **2 Sam 24:2, 9-17** (*Det är jag som har gjort illa. Men min hjord, vad har de gjort?*)

Gud är Israels kung, med rätt att räkna sina mannar (2 Mos 30:11-16; 4 Mos kap.1). Gud testar David. Han får för sig att räkna sina krigare för att säkra sin makt. Men Israels segrar beror bara på Gud (Sak 4:6b). Kungadömet (i dag: statsmakten) får inte söka absolut kontroll. Gud kräver frihet för den enskilde. V. 16: den plats där Gud stoppar straffängeln utväljer David sedan för det kommande templet (jfr 2 Sam 24:18f).

Evangelium **Mark 6:1-6** (*En profet blir ringaktad bara i sin hemstad*)

Markus (och Matteus) version av kändisen Jesus återkomst till sin stad är mindre våldsam än den hos Lukas (Luk 4:16-30), där Jesus väcker folks raseri och nästan mister livet (ett förlopp som Lukas känner allt för väl igen från Paulus undervisning som ofta urartade så, jfr t.ex. Apg kap.14). Jesus imponerar inte. *Han är ju bara en av oss* – den dolda självnedvärderingen märks. Det är jantelagens reduktionism! Man väntar sig inget storslaget från sin egen gata. Vad skulle vi tänka om ”profeten från Vällingby”? Då som nu hånas och kvävs tecken på originalitet, redan från barnsben.

Jesu ”bröder” och ”systrar” kallas här inte som Jesus uttryckligen för Marias barn (grekiskan i v. 3 har ”sonen”, dvs. bestämd form, singularis). Det kallas de aldrig. De är släktingar i vid bemärkelse – ett bibeltypiskt sätt att tala, vanligt även i dag i Mellanöstern (så kan det t. ex. mycket väl vara den biologiska modern till Jesu ”bror” Jakob i v.3 som dyker upp i Mark 15:40; jfr Matt 27:56/Joh 19:25). Katolska kyrkan lär att Maria inte fick fler barn än Jesus, hon förblev alltid jungfru (*Katolska kyrkans katekes*, nr 499-511). Så är det också lättare att förstå varför inte ens de närmaste ställer sig bakom Jesus. *Vad Marias hjärta måste ha blött* (jfr Luk 2:34-35)! De av Jesu släkt som var kvar i staden efter detta fiasko höll nog låg profil, av ren skam. Att Jesus inte ”kunde” utföra under (v. 5) betyder väl att det vore meningslöst. Nasarets motvilja var kompakt. Jesus kastar inte pärlor för svin (Matt 7:6).

Var och en som känns vid mig inför människorna, honom skall jag kännas vid inför min fader i himlen (Matt 10:32).

TORSDAGEN 3 februari:

SANKT ANSGAR, NORDENS APOSTEL (ca 801-865)

Guds ord och kyrkans ordning fick fäste i Gallien på 500-talet, i Britannien på 600-talet och i Germanien på 700-talet. *Vite Krist* var känd också i Norden, men någon kyrka kunde inte byggas – våra förfäder fruktade bl.a. att kyrkklockor skulle skrämma bort *landvättarna*, underjordiska väsen som man ansåg kunde hjälpa människor. Den helige *Willibrord* var i Danmark en kort tid kring år 700, men drog sig bort från ”ett grymt folk, vars kung Yngvin var vildare än ett djur och hårdare än sten”. Politiska maktstrider i landet gav äntligen draghjälp åt evangeliet: år 826 seglade en av Danmarks tronpretendenter, Harald Klak, till tyske kejsaren i Mainz med hundra skepp. Han lät sig döpa där, med de flesta av sina krigare, och vann därmed kejsarens stöd. En 22-årig fransk benediktmunk, den helige ANSGAR, erbjöd sig att följa med tillbaka och kristna danerna. Haralds kungaplaner gick dåligt, han fördrevs. Ansgar stannade modigt kvar i södra Jylland och började en missionsrörelse i kraftig motvind – bl.a. genom undervisning av danska slavar som han friköpte. Sveakungen Björn på Björkö (Birka) ville också ha Ansgars besök och höra om kristendomen. Med stor glädje åkte Ansgar iväg över havet, men överfölls av vikingar, som tog allt han hade, alla gåvorna till Björn samt Ansgars dyrbara boksamling på fyrtio böcker. Sällskapet fick ta sig tomhänta, och delvis till fots, upp genom ett land med dåliga vägar, gles bebyggelse, vilda skogar och ”sjöar stora som hav”.

I Birka mötte Ansgar kristna fångar som redan hade inlett den kristna förkunnelsen, och från år 829 till 831 missionerade han där. Platsen har grävts ut i vår tid, men tyvärr har spåren efter kyrkan som Ansgar ska ha rest ännu inte hittats. Ett mäktigt Ansgarkors står nu där, ett viktigt mål för pilgrimer. Birka i Mälaren och Slesvig i södra Jylland – två handelsplatser, varifrån många varor och nya idéer spreds – blev missionens utgångspunkter. Framgångarna var få. Ansgar gjordes till ärkebiskop av Hamburg, som han fick se skövlas av vikingar år 845, till stor skada för hans nordiska missionsprojekt. Den danske kungen tog dock ofta emot hans besök och använde den lärde biskopen som sin rådgivare. Ansgars personliga föredöme i helgonkalendern var den helige *Martin av Tours*. Ansgar levde asketiskt som han och tjänade ihop till sin föda genom att knyta fiskegarn, ungefär som apostlarna (Mark 1:19). Det ryktades att Ansgar botade sjuka genom särskilda nådegåvor, men den ödmjuke mannen svarade: *Då vill jag be Gud göra ett under med mig själv, nämligen att göra mig till en god människa.*

Ansgar dog idag år 865. Hans liv beskrevs av hans biskopsefterträdare, den helige RIMBERT (vars dag infaller i morgon). Texten finns på nutidssvenska (Proprius förlag, 1986). Ansgar räknas som Nordens apostel, även om han inte lyckades förändra mycket. Att bära frukt för Guds rike (Mark 4:20) är inte alltid samma sak som att uppleva framgång! Och framgång kan komma på längre sikt – långt efter din död.

Kyrkans bön på denna dag:

Herre, helige Fader, du sände din tjänare Ansgar till Norden med ljuset som upplyser alla folk. Hör hans bön för oss, som lever av den tro som han förkunnade, och låt oss alltid vandra i din sannings ljus.

Särskilda läsningar denna dag: Jes 42:5-10 och Matt 4:13-17

FREDAGEN I FJÄRDE VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **Syr 47:2-11** (*Av allt hjärta sjöng David sin skapares lov*)

Kyrkan vill inte låta kung Davids död, som vi hörde om i går, behandlas så abrupt och korthugget som Kungaböckerna gör det. Därför avbryts serien av läsningar från historiska böcker i dag med denna stående ovation, detta "griftetal" ur Syraks bok.

Evangelium: **Mark 6:14-29** (*Johannes, han som jag lät halshugga, det är han som har uppstått!*)

Välkommen på fest hos den rika eliten, som är absolut döv för allt vad Jesus har att säga. Här drar man sig inte för att låta flickan Salome – väl knappt mer än ett barn – egga överklassens herrar som en annan lyxprostituerad. Markus öppnar dörren på glänt för oss till det makabra och perversa livet kring Jesu jordiska furste Herodes Antipas. Vi hör gubbarna skråla och flabba. Lukten av alkohol (och annat?) slår emot oss. En cocktail av **äktenskapsbrott** och **paranoia** får vi här. Herodes – som Markus kallar för "kung", förmodligen i enlighet med folklig jargon, fast Herodes hade en ringare titel, tetrark ("fjärdedelsfurste") – levde i ett syndigt förhållande med en annans hustru. Hon var av finare ätt än han, vilket kunde stärka hans chanser att på sikt bli riktig kung. Samtidigt stötte han bort sin arabiska hustru, vilket till romarnas irritation skapade ett krigstillstånd med grannlandet.

Herodes plågades väl av tanken att Jesus kunde vara Döparen som rest sig ur graven för att hämnas. Evangeliet är enligt Paulus *en doft av död* för vissa (2

Kor 2:16). Många tänkte nog som fursten (se Mark 8:28 – märkligt att så många kunde tro att Döparen hade uppstått men inte på Jesu uppståndelse när den ägde rum!). Senare kom Herodes att möta den milde Mästaren själv – då kunde han inte hålla sig för skratt (Luk 23:11-12).

Markus gör *parallellen mellan Döparen och profeten Elia* tydlig: även Elia förföljdes av en ond kung och hans mordlystna drottning (1 Kung kap. 17 ff). Döparen var *den nye Elia* som skulle bana väg för Herren (Mal 4:5-6, i några biblar = 3:23-24; Mark 1:2; Matt 11:14). Igår hörde vi om apostlarnas utsändning i Jesu namn. I dag ser vi vad den kan komma att kosta.

Förslag till fredagsoffer: uppväcka inre avsky mot fjäsk inför makt och skamlös lyx.

LÖRDAGEN I FJÄRDE VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Kung 3:4-13** (*Ge mig ett lydigt hjärta, som kan skilja mellan gott och ont*)

Davids son ber om det viktigaste en ledare kan ha: *visheten från ovan*. Han får den också (flera av vishetsböckerna i Bibeln tillskrivs traditionellt Salomo). Frälsningshistorien når en första höjdpunkt genom Salomo: skapelsen i 1 Mos kap. 1-2 fulländas när Salomo bygger **Guds boning i Jerusalem**. Först nu avslutas den hemlösa vandringen som började med förvisningen ur Paradiset och gick genom slaveri, öken och krig. Salomo får regera ett rike i fred med sig själv och sin Gud (1 Kung 4:20). Men kungamodellen – ”statskyrkosystemet” – blev inget paradiset. Den kapsejsade på grund av människors otrohet mot Gud. Kungaböckerna kan läsas som *historien om templets allt större vanhelgande*. Många kungar främjade hedendomen. Profeter trädde upp mot dem (Elia och Elisha), men folket var korrupt och Gud lät landet härjas. Slutligen brändes templet ned av babylonierna år 587/586 f. Kr. Den döende David *frös* i början av Kungaböckerna (1 Kung 1:1). Kanske anade han hur det skulle gå.

Evangelium: **Mark 6:30-34** (*De var som får utan herde*)

Jesus och apostlarna är på semester (v. 31) men Jesus bortser här från sin trötthet och undervisar extra länge. Han kan bara inte skicka hem människor utan ord av tröst och hopp. I Jesu medlidande avslöjas hans självbild: han är herden från Gud, ja Gud själv, som skulle komma och ta hand om folket som var försummade och förvirrade som får blir när herdarna struntar i deras behov (jfr 4 Mos 27:17; 1 Kung 22:17; Hes 34:5-31; Sak 10:2). Även kyrkan i dag är en plats där många kommer och går så att personalen knappt får tid att äta. Man vill

ha pengar, förbön, mirakel, förlåtelse, goda råd, matkuponger eller sällskap. Skaror av människor har ögonen förvåntansfullt riktade mot evangeliets tjänare i varje avkrok av världen.

Det hör till den kristna grunderfarenheten att ha varit det förlorade fåret som Jesus letade upp och bar på sina axlar (Luk 15:4-5), att vara viktigare i hans ögon än de nittionio rättfärdiga. Ett eko av Jesu röst hör vi t. ex. när en präst i biktstolen säger till ett plågat biktbarn att lugnt ta sin tid även om andra i kön utanför skruvar otåligt på sig.

Jag är den gode herden, och jag känner mina får, och de känner mig (Joh 10:14).